

Lőrincz Ágnes

Ne meneküljünk akadályokba!

Recenzió

Horváth Kata (szerk.) *Színház és Pedagógia, Elméleti és módszertani füzetek, VI.: Akadályverseny. Szabadság-projekt az iskolában* című kötetéről (Budapest, L'Harmattan kiadó, 2010)

A *Színház és Pedagógia* sorozat 6. kötete az *Akadályverseny* címet viseli. A Káva Kulturális Műhely drámatanárainak és a Krétakör alkotóinak közös munkája révén jött létre, és egy színházi-drámás programot mutat be.

A „színházi játék” nemcsak a drámapedagógiának a kiszélesítése, hanem új színházi formák elültetése is. A foglalkozás 14-16 éves diákoknak szól, az iskolában játszódik, és ennek a tanintézménynek a működését, belső felépítését vizsgálja, illetve a diákok szabadság, tekintély, autoritás és önállóság, többségi individualizmus és szolidaritás fogalmakhoz fűződő viszonyát elemzi.

A program a 2009/2010-es évadban tizenkét iskolában valósult meg. Ezek egymástól nagyon különböző intézmények, fővárosi és vidéki, egyházi, liberális szemléletű, összevont órás, bel- és külvárosi, nagy múltú, valamint frissen induló iskolák. Hét helyszínen filmfelvétel is készült, amely a kutatás és elemzés célját szolgálja.

Maga a foglalkozás egy „szabadság projekt” megvalósítása, amely egy fiktív iskolában játszódik. Egy osztály rajzpályázatot nyer és lehetőséget kap arra, hogy a szabadság témájában az iskola egyik falára fessen. Két tanár – osztályfőnök és rajztanár – és az iskola igazgatója kap még szerepet, akik különböző karaktereket valósítanak meg, és konfliktushelyzeteket alakítanak ki. A diákok a rajztanár távozását kell megoldják, a pályázat visszavonását kell értelmezzék, és további olyan helyzeteket, amelyek bizonyos társadalmi kérdésekre – szabadság, felelősség, önállóság, tekintély stb. – világítanak rá. „A program négy részből áll: (1) egy kb 45-60 perces interjúból, az osztályfőnökkel vagy azzal a pedagógussal, aki az osztályt a foglalkozásra ajánlotta; (2) egy bevezető drámafoglalkozásból, hogy a diákok elsajátítsák a játékhoz szükséges néhány alapvető technikát (drámás szabályok, szerepbe lépést stb.) és megismerjék a játékban résztvevő színészeket és drámatanárokat; (3) magából a színházi játékból; illetve (4) egy strukturált programértékelő beszélgetésből, amit a drámatanárok tartottak a résztvevő osztálynak.”

A kötet hat fejezetben elemzi a foglalkozást, amely felöleli úgy a program leírását, mint a vezetőkkel készített interjúkat és társadalomtudományi tanulmányokat is.

A program vezetőinek megfogalmazása szerint a foglalkozás célja: „Iskola és demokrácia működésének, viszonyának vizsgálata. A játék lényege az egyeztetés: a folyamatosan változó helyzetekben a résztvevőknek is folyton változniuk kell. Az *Akadályverseny* során a demokrácia helyi működésmódjai születnek meg.” További célként határozták meg a „cselekvés közben gondolkozz!” kikiáltást, az önreflexió tudatos kialakításának fontosságát, illetve a szerepek és különféle helyzetek közti akadálytalan átvédést. Arra a kérdésfelvetésre, hogy milyen hatást szeretnének elérni a diákokban, a programvezetők a „tehetetlenségre való rákérdezést” fogalmazták meg, azaz a résztvevők érdektelenségének kiaknázását és a helyzetek rájuk való hatásának bemutatását

célozták. Kiindulási pontként a következőt határozták meg: „Lehet-e ma egyáltalán az iskola közös ügy, válhat-e a gyerekek számára is fontossá a működtetése?”

Takács Gábornak, a program vezetőjének az elmondása szerint „a közös játék során az iskola hétköznapi jelentései átértelmeződtek a diákok számára (...) A színház általában arra alapoz, hogy a néző fogja magát, és színházba megy, azaz ő tesz erőfeszítést. Hát itt most megfordult a helyzet, mert most mi tettünk erőfeszítést.” A színház és a drámapedagógia kapcsolata mindig analizálódik egy foglalkozás során, hiszen itt kitalált szerepek, fiktív helyzetek vannak, amelyek a társadalmi problémákra próbálnak rávilágítani, olyan válaszokat keresni, amelyek fontosak a résztvevők számára. A Káva Kulturális Műhely és a Krétakör a színház merev formáit bontják meg. A „nézőt” testközelbe hozzák az előadással, a résztvevők bizonyos keretek között maguk irányítják a történetet, ők lesznek a helyzetek alkotói és megoldói. Nemcsak a szellemi, hanem a testi aktivitást is működtetik, amely által a résztvevőnek a koncentrációja nagyobb lesz.

Deme János és Horváth Kata kérdésére, hogy „Mégis mik voltak azok a témák, amelyek különösképpen foglalkoztattak benneteket?”, Takács Gábor így válaszolt: „... mit jelent felnőtté válni, mit jelent benne lenni egy csapdahelyzetben, mit jelent számunkra a tabu kérdésköre”. Schilling Árpád menekülést lát az iskolákban, „amely megóv attól, hogy szembe kelljen nézni a problémákkal”. Főleg amiatt van ez, mert a pedagógusok is sokszor választják a menekülés útját, mert a kényelem itt is megmutatkozik – a lexikális tudás átadása nem lehet kihívás, hiszen felolvasni már második osztályban tudunk, azonban egy pedagógus elsőrendű feladatai közé tartozik a nevelés is, amely nem szinonimája a verstanításnak.

Szabó Veronika tanulmánya szerint (*Akadályverseny – Demokráciára nevelés színházzal Magyarországon*) a foglalkozás alkalmas lehet a demokrácia működésének vizsgálatára. Kiemeli a demokratikus kultúrához tartozó értékeket – önálló véleménynyilvánítás, tolerancia, önismeret stb. Ezeket hozza összefüggésbe a foglalkozással, amely meghatározhatja a gyerekek nézeteit úgy az iskoláról, mint a demokráciáról. Továbbá hangsúlyozza a színházi nevelés fontosságát és a program értékeit, mivel véleménye szerint ez a foglalkozás felfogható egyfajta „interaktív társadalomtudományi órának” is. Szabó Veronika a tanulmányában megállapítja, hogy a diákokat nagymértékben befolyásolja az a pedagógiai módszer, amellyel megközelítik őket, hat úgy a véleménynyilvánításukra, mint a viselkedésükre és a szemléletükre, nézeteikre. Tanulmányában hangsúlyozza a kooperációt, a konszenzus keresését, illetve az aktív részvételt, amelyek hozzájárulnak a demokratikus értékekhez, és ezek csak közösségekben jöhetnek létre.

Horváth Kata a tanulmányában a tekintély drámáját elemzi, azt, hogy hogyan jelenik meg a foglalkozás során, mit jelent a diákok számára – a szabadság és a tekintély kapcsolatát értelmezi, amely különféleképpen jelenik meg az iskolákban. Vizsgálja a rajztanár autonóm döntését, amely szerint az általa legjobbnak tartott csapat rajza fog a falra kerülni, kutatja és értelmezi a diákok erre vonatkozó reakcióit és az iskola szabályzataihoz való hozzáállásukat.

A kötet utolsó tanulmánya, amelyet Oblath Márton írt, az iskolai szervezetek drámapedagógia segítségével való értelmezését elemzi, és kutatja a *szabadság* fogalmához társítható életérzéseket, amely néhol a biztonság hiánya is lehet.

A kötet hat különböző részben elemzi az *Akadályverseny* projektet. A színházi nevelés fontosságát és a pedagógusok szerepét értelmezi, illetve olyan megközelítésekre világít rá, amelyek a társadalmi jobbátételt szolgálják, és az iskolák lobogói kellene hogy legyenek.